

DATOS IDENTIFICATIVOS

Seminario de literaturas e culturas lusófonas

Materia	Seminario de literaturas e culturas lusófonas			
Código	V01G160V01704			
Titulación	Grao en Estudos de Galego e Español			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	4	1c
Lingua de impartición	Outros			
Departamento	Filoloxía galega e latina			
Coordinador/a	Baltrusch , Burghard			
Profesorado	Baltrusch , Burghard			
Correo-e	burg@uvigo.es			
Web	http://http://estudioslusofonos.blogspot.com/			
Descrición xeral	Nesta materia trátase de profundizar os coñecementos adquiridos na materia "Panorama de Literaturas Lusófonas" en relación a correntes e obras específicas e seleccionadas dos ámbitos culturais brasileiro, portugués e/ou africano lusófono.			

Competencias

Código	
A1	Que o estudantado demostre posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que o estudantado saiba aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que o estudantado teña a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que o estudantado poida transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
C4	Coñecer os métodos básicos do estudo e análise lingüística e literario
C6	Argumentar os temas e os textos obxecto de estudo de acordo coas convencións académicas, achegando probas e servíndose dos recursos bibliográficos e electrónicos dispoñibles, especialmente dos orientados á investigación lingüística e literaria e á docencia das linguas impartidas no grao.
C7	Participar en debates e actividades de grupo, e organizalos desenvolvendo un pensamento autónomo e crítico con respecto ás posicións alleas e á tolerancia cara á diversidade social e cultural que se expresa nas linguas e literaturas en cuestión.
C8	Formular razoamentos críticos nos ámbitos de estudo lingüístico e literario a fin de adquirir métodos sólidos de análise, que transcendan a simple aproximación intuitiva ás linguas e aos textos obxecto de estudo.
C9	Planificar, estruturar e desenvolver ensaios escritos e presentacións orais en español e en galego, formulando hipóteses cunha metodoloxía apropiada para transmitir ideas eficaces, de acordo coas convencións académicas, e argumentando os razoamentos expostos.
C10	Ser capaces de apreciar outras culturas e expresións artísticas e competentes para sensibilizar o medio propio na apreciación da diversidade intercultural. Explorar ademais as repercusións sociais, profesionais, educativas e culturais dos usos lingüísticos e da aprendizaxe das linguas estudadas no grao.
C11	Mostrar sensibilidade cara ás achegas feitas polas mulleres á literatura e á cultura española, galega e portuguesa nos seus diferentes ámbitos xeográficos e culturais. Entender as funcións do canon, a súa formación e os seus axentes, e valorar as exclusións que xera, por exemplo, a exclusión dos textos de escritoras, particularmente nos diferentes ámbitos xeográficos e culturais das linguas galega e española.
C12	Posuír unha conciencia crítica ante mecanismos de exclusión e discriminación das mulleres na linguaxe

C13	Ser competente para utilizar as novas tecnoloxías como recurso metodolóxico, de investigación, didáctico e de comunicación
D2	Que o alumnado saiba aplicar os seus coñecementos ao seu traballo ou a súa vocación dunha forma profesional, e posúa as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
D3	Que o alumnado teña a capacidade de reunir e interpretar os datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre os temas destacados de índole social, científica ou ética.
D4	Que as/os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado como non especializado
D5	Que o alumnado desenvolverse aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Adquirir e saber aplicar coñecementos básicos sobre a historia das literaturas lusófonas.	A1 A2 A3	C4 C8 C12 C13	D3
Comprender, saber analizar, comentar e discutir de forma crítica textos literarios e outras producións culturais provenientes de diferentes ámbitos lusófonos.	A3 A4	C4 C6 C7 C8 C10 C11	D3 D4
Saber redactar textos (en forma de posts, pequenos ensaios e/ou traballos de proxecto dirixidos), realizar exposicións orais e debater nun nivel académico e crítico sobre temas relacionados coa literatura e cultura lusófonas.	A2 A4	C6 C9 C11	D2 D4 D5
Saber elaborar textos e proxectos de divulgación e de didactización de contidos literarios e culturais lusófonos en diferentes soportes.		C6 C8 C9 C13	D2 D3 D4

Contidos

Tema	
Elementos de estudos culturais portugueses e aspectos da historia da Lusofonía contemporánea.	Aspectos de: Historia de Portugal; Historia dos descubrimentos e da colonización; Historia do Brasil; Historia dos PALOP; Formación das culturas lusófonas; Aspectos antropolóxicos e artísticos seleccionados.
Aspectos seleccionados das literaturas portuguesa, brasileira e/ou africana lusófona actuais.	Exemplos de obras literarias ou ensaísticas que se lerán completas ou en excertos. A lista disponibilizarase na primeira aula.
Exemplos seleccionados de música e obras audiovisuais contemporáneas da lusofonía.	Exemplos procedentes dos ámbitos portugués, brasileiro e /ou dos PALOP.
Elementos seleccionados da actualidade cultural lusófona.	Política; blogs; outros aspectos actuais.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Sesión maxistral	12	10	22
Traballos tutelados	0	30	30
Eventos docentes e/ou divulgativos	4	4	8
Presentacións/exposicións	6	24	30
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	4	13	17
Estudo de casos/análises de situacións	20	21	41

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Actividades introductorias	Organización interna da materia. Información bibliográfica. Introdución ás ferramentas dixitais. Temas e organización dos traballos tutelados e das exposicións orais.
Sesión maxistral	Os principais temas da materia serán introducidos a través dunha serie de exposicións maxistrais por parte do profesor en lingua portuguesa.
Traballos tutelados	Cada estudante realiza ao longo do semestre un traballo de proxecto escrito (en lingua portuguesa ou galega), dirixido polo profesor, sobre un tema relacionado coa literatura lusófona.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Asistencia a conferencias, filmes, seminarios, etc. relacionados cos contidos da materia.
Presentacións/exposicións	Cada estudante realizará unha exposición de aproximadamente 20 minutos, e acompañada de documentación bibliográfica, sobre un tema de literatura lusófona acordado co profesor.
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Pequenos exercicios distribuídos a seren solucionados de forma autónoma.
Estudo de casos/análises de situacións	Realizarase unha serie de sesións dedicadas á análise pormenorizada de textos literarios e/ou outros aspectos culturais específicos da lusofonía.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Tanto a preparación dos traballos tutelados, a revisión de exames e exercicios realizaranse a través de titorías individualizadas. En certos casos poderán realizarse titorías en grupo.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Traballos tutelados	Avaliaranse a estrutura, metodoloxía e contidos dun traballo escrito de aproximadamente 12 páxinas con introdución, parte principal, conclusión e bibliografía, seguindo as normas do TFG. Un primeiro borrador enviarase ao profesor en formato Open Office ou Word na primeira semana de decembro. A entrega definitiva do traballo é na primeira semana de xaneiro. O traballo pode ser redactado en lingua portuguesa ou galega (indicacións específicas para o alumnado Erasmus en "Outros comentarios").	40	A1 A2 A3 A4	C4 C6 C7 C8 C9	D2 D3 D4 D5
Presentacións/exposicións	Avaliaranse a estrutura, metodoloxía e contidos dunha exposición oral en lingua portuguesa, de aprox. 20 min., acompañada da documentación correspondente. As exposicións orais realizaranse ao longo dos meses de outubro, novembro e decembro (indicacións específicas para o alumnado Erasmus en "Outros comentarios").	30	A1 A2 A3 A4	C4 C6 C7 C8 C9 C10 C11 C12 C13	D2 D3 D4 D5
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Avaliarase a calidade das intervencións nas aulas e as realizacións de eventuais exercicios, como tamén a participación noutras actividades da materia.	30	A1 A2 A3 A4	C4 C6 C7 C8 C9 C10 C11 C12 C13	D2 D3 D4 D5

Outros comentarios sobre a Avaliación

As clases desta materia impartiranse en lingua portuguesa, podendo as/os estudantes responder en lingua portuguesa ou galega.

A exposición oral debe ser realizada en lingua portuguesa.

Os traballos escritos poden ser redactados en lingua portuguesa ou galega.

Avaliación continua e avaliación única

As/Os estudantes deberán escoller a principio de curso ou un sistema de avaliación continua (*cf. supra*) ou un sistema de

avaliación única. Recoméndase optar polo primeiro.

A condición para ser avaliada/o de forma continua será a asistencia regular ás aulas.

Tanto na avaliación continua como na avaliación única, a copia ou o plaxio penalizarase cun suspenso (nota numérica: 0) na proba correspondente.

No caso da avaliación única hai que aprobar todos os procedementos avaliadores para poder calcular a media final.

Quen opte pola avaliación única será avaliada/o ao final do primeiro período na data indicada no calendario oficial de exames do centro da seguinte forma:

1. cun exame escrito que abranguerá todos os contidos fundamentais da materia indicados no dossier que se distribuirá a principios do cuadrimestre;
2. cun exame oral individual, no cal as/os estudantes deberán debater co profesor temas relacionados coas lecturas obrigatorias.

Cada unha destas 2 partes da avaliación única contará un 50% da nota final e será necesario aprobar ambas para poder aprobar toda a materia.

Os mesmos criterios de avaliación única aplicaranse no segundo período das actas (xullo).

A data do exame de avaliación única (tanto para a parte escrita como para a oral) é aquela recollida no calendario oficial de exames da FFT.

En todo caso, recoméndase a asistencia ás aulas e ás titorías e a consulta regular dos espazos virtuais da materia na plataforma TEMA e no BLOG e Facebook asociados, mesmo que non se siga o sistema de avaliación continua.

Aviso importante para o alumnado de intercambio (Erasmus):

O alumnado Erasmus poderá participar nas aulas en lingua castelá e realizar a exposición oral nesta lingua.

Tamén pode realizar, de forma excepcional e tras a correspondente consulta co profesor, o traballo escrito en lingua inglesa, francesa ou alemá.

Con todo, o alumnado Erasmus debe dispor dun coñecemento pasivo de lingua portuguesa suficiente para poder ler textos literarios e para poder seguir unha exposición académica en lingua portuguesa.

Por iso, non se recomenda ao alumnado de intercambio que non teña como mínimo un nivel de B1 en lingua portuguesa matricularse nesta materia.

O ensino de literaturas e culturas lusófonas na UVigo diríxese a un alumnado que ten o galego e/ou o castelán como lingua materna e que parte de coñecementos históricos e literarios previos destas culturas, de maneira que a progresión é rápida.

Bibliografía. Fontes de información

No inicio das aulas, distribuirase unha lista máis completa da bibliografía activa das lecturas obrigatorias xunto con listas de referencias bibliográficas específicas e actualizadas para cada un dos temas.

Bibliografía activa

POESIA:

Fernando Pessoa: [Ode Marítima], *Orpheu* 2, 1915. [lido & comentado nas aulas]

Adília Lopes: *Floribela Espanca espanca*. Lisboa: Black Sun Editores 1999, in *Obra*, Lisboa: Mariposa Azul 2000. [parcialmente lido & comentado nas aulas]

Adília Lopes: *A mulher-a-dias*. Lisboa: &etc, in *Dobra*, Lisboa: Assírio & Alvim.

TEATRO:

Hélia Correia: *O Rancor. Exercício sobre Helena*. Lisboa: Relógio d'Água 2000.

CONTO:

Clarice Lispector: [Cem Anos de Perdão] (*Jornal do Brasil*, 25/07/1970). In: Chatarina Edfeldt e Anabela Galhardo Couto (orgs.): *Mulheres que escrevem, mulheres que lêem: repensar a literatura pelo género*. Lisboa: 101 Noites 2008.

Nélida Piñón: "I love my husband" (in *O calor das coisas, contos*, Rio de Janeiro: Nova Fronteira 1980). In: Chatarina Edfeldt e Anabela Galhardo Couto (orgs.): *Mulheres que escrevem, mulheres que lêem : repensar a literatura pelo género*. Lisboa: 101 Noites 2008.

Mia Couto: "O último aviso do corvo falador" e "De como se vazou a vida de Ascolino do Perpétuo Socorro" [este último, lido & comentado nas aulas], in *Vozes anoitecidas*, Lisboa: Caminho 1987.

José Saramago: "Cadeira" e "Embargo", in *Objecto Quase*. Lisboa: Caminho 1978, 13-34 e 37-50.

ROMANCE:

Clarice Lispector: *A hora da estrela*. Rio de Janeiro: José Olympio Editora 1977.

José Saramago: *Ensaio sobre a Cegueira*. Lisboa: Caminho 1995.

Paulina Chiziane: *Balada de Amor ao Vento*, Lisboa: Editorial Caminho 2003. Mia Couto: *A Confissão da Leoa*. Lisboa: Caminho 2013.

Bibliografía pasiva

Edfeldt, Chatarina 2006. *Uma história na História. Representações da autoria feminina na História da Literatura Portuguesa*. Montijo: Câmara Municipal de Montijo.

2008. "Até que a Vida Vos Separe: Percursos de Construção de Género no Matrimónio Burguês num Conto de Nélida Pinon", in: Chatarina Edfeldt e Anabela Galhardo Couto (orgs.): *Mulheres que escrevem, mulheres que lêem : repensar a literatura pelo género*. Lisboa: 101 Noites.

e Anabela Galhardo Couto (orgs.) 2008a. *Mulheres que escrevem, mulheres que lêem : repensar a literatura pelo género*. Lisboa: 101 Noites.

2008b. "Introdução", in *Mulheres que escrevem, mulheres que lêem : repensar a literatura pelo género*. Lisboa: 101 Noites, 9-15.

Lisboa, Maria Manuel 2004. "Até ao fim do mundo": Amor, rancor e guerra em Hélia Correia, in *Revista Crítica de Ciências Sociais*, 68, 65-83.

Silva, Fátima da 2008. "Clarice Lispector: mulher macho, sim senhor!", in: Chatarina Edfeldt e Anabela Galhardo Couto (orgs.): *Mulheres que escrevem, mulheres que lêem: repensar a literatura pelo género*. Lisboa: 101 Noites.

Outra bibliografía

José Eduardo Agualusa. *Um Estranho em Goa*. Lisboa: Quetzal 2013.

Djamila Pereira de Almeida. *Esse Cabelo*. Lisboa: Teorema 2015.

Golgonha Anghel. *Como uma Flor de Plástico na Montra de um Talho*. Lisboa: Assírio & Alvim 2013.

Matilde Campilho: *Jóquei*. Lisboa: Tinta-da-China 2014.

Alexandra Lucas Coelho. *E a Noite Roda*. Lisboa: Tinta da China 2012.

Hélia Correia: *Perdição: exercício sobre Antígona / Florbela: teatro*. Lisboa: D. Quixote 1991.

Hélia Correia. *Bastardia*. Lisboa: Relógio d'Água 2005.

Mia Couto: *Cada homem é uma raça*. Lisboa: Caminho 1990.

Mia Couto. *Jerusalém*. Lisboa: Caminho 2009.

Mia Couto. *As Areias do Imperador. Mulheres de Cinza*. Lisboa: Caminho 2015.

Ana Hatherly. *663 Tisanas*. Lisboa: Quimera 2006.

Filipa Leal. *Vem à Quinta-Feira*. Lisboa: Assírio & Alvim 2016.

Clarice Lispector: *Contos*. Lisboa: Relógio d'Água 2006.

Adília Lopes. *Capilé*. Lisboa: Averno 2016.

Adília Lopes. *O Poeta de Pondichéry. Desenhos de Pedro Proença*. Lisboa: Assírio & Alvim 2015.

Ana Paula Maia. Entre rinhas de cachorros e porcos abatidos. Rio de Janeiro: Récord 2006, 15- 86.

Ana Paula Maia. O trabalho sujo dos outros. In: Entre rinhas de cachorros e porcos abatidos. Rio de Janeiro: Récord 2006, 91-158.

Ana Paula Maia. Carvão animal. Rio de Janeiro: Récord 2011.

valter hugo mãe: contabilidade □ poesia 1996-2010. Carnaxide: Alfaguara. 2010.

Rosa Oliveira. Cinzas. Lisboa: Tinta da China 2013.

Alberto Pimenta. Mathiya de Abdel Hamid. Segundo Alberto Pimenta. Lisboa: &etc 2005.

Mário de Sá-Carneiro: A Confissão de Lúcio. Lisboa: Ática 1973.

Cláudia R. Sampaio. Ver no Escuro. Lisboa: Tinta da China 2016.

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Traballo de Fin de Grao/V01G160V01991

Outros comentarios

Convén que o alumnado se habitúe ao longo do cuadrimestre a ler/oír/ver noticias da actualidade e da cultura en lingua portuguesa en medios de comunicación tanto portugueses, brasileiros como tamén africanos lusófonos.

Portugal:

<http://www.publico.pt/>

<http://visao.sapo.pt/>

<http://visao.sapo.pt/jornaldeletras>

Brasil:

<http://www.estadao.com.br/>

<http://brasil.elpais.com/?cp=3>

<http://revistacult.uol.com.br/home/>

África lusófona:

<http://www.buala.org/pt>

Televisión:

<http://rtp.pt/>

Radio:

<http://www.tsf.pt/>
